

KAZUO IŠIGURO

ZAKOPANI
DŽIN

Prevod sa engleskog
Nataša Krivokapić

Beograd
2020.
DERETA

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
THE BURIED GIANT
Kazuo Ishiguro

Copyright © Kazuo Ishiguro, 1995
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

PRVI DEO

PRVO POGLAVLJE

U to doba retko se moglo naići na one krivudave staze i nečujne livade po kojima je Engleska kasnije postala poznata. Umesto njih prostirali su se kilometri puste, neobrađene zemlje, a tu i tamo poneki zakrčeni put pružao se duž stenovitih brda i tmurnih tresetišta. Drumovi koje su za sobom ostavili Rimljani većinom su popucali i zarasli, iščezavajući često u divljini. Ledene magle nadvijale su se nad rekama i močvarama, što je veoma odgovaralo baucima koji su i dalje obitavali u ovoj zemlji. Ljudi koji su živeli u blizini – kakav li ih je samo očaj naterao da se nastane na tako sumornom mestu – verovatno su se plašili ovih stvorenja, čije se dahtanje čulo i pre nego što bi njihove nakazne pojave izronile iz izmaglice. Ali ta čudovišta nisu iznenađivala ljude. Ona su predstavljala svakodnevnu opasnost, a u to vreme bilo je mnogo drugih briga: kako iščupati hranu iz tvrde zemlje; kako nabaviti dovoljno drva za ogrev; kako zaustaviti bolest koja u jednom danu može da ubije desetak svinja i izazove zeleni osip na dečjim obrazima.

Bilo kako bilo, ako ih niko nije izazivao, bauci i nisu bili toliko strašni. Ljudi su morali da se pomire s tim da će

se pokatkad, možda nakon neke međusobne svađe, jedno od tih pobesnelih stvorenja dogegati u selo i, uprkos povicima i vitlanju oružjem, podivljati i povrediti svakog ko nije stigao da mu se skloni s puta. Ili da će s vremena na vreme odneti poneko dete u izmaglicu. Ljudi su tada morali mirno da prihvataju njihove napade.

Na jednom takvom području, na kraju ogromne tresave, u senci neravnih brda, živeo je jedan stariji par, Aksl i Beatris. Možda im to i nisu bila prava i puna imena, ali, da bude lakše, tako ćemo ih zvati. Moglo bi se reći da je ovaj par živeo osamljenim životom, ali u to vreme malo je ljudi bilo „osamljeno” onako kako mi to zamišljamo. Seljani su živeli u toplim i bezbednim skloništima, međusobno povezanim podzemnim prolazima i pokrivenim hodnicima, a mnoga od njih bila su uvučena duboko pod brdo. Naš stariji par živeo je u jednoj takvoj raštrkanoj jazbini – „građevina” bi bila prejaka reč – sa još šezdesetak seljana. Ako biste izašli iz njihove jazbine i dvadeset minuta hodali oko brda, naišli biste na sledeće naselje, koje bi vam izgledalo potpuno isto kao ono prvo. Ali sami stanovnici uočili bi mnoge različitosti, zbog kojih bi osećali ponos ili stid. Ne želim da odam utisak da u Britaniji tog doba nije bilo ničeg drugog; niti da, u vreme kada su u svetu cvetale veličanstvene civilizacije, mi nismo bili daleko od gvozdenog doba. Da ste mogli slobodno da lutate tim predelom, verovatno biste naišli na dvorce sa muzikom, dobrom hranom i vrsnim vitezovima; ili na manastire čiji su stanovnici zaokupljeni učenjem. Ali ne može se poreći da ste, čak i na jakom konju i po dobrom vremenu, mogli jahati danima, a da nijedan dvorac niti manastir ne izroni iz zelenila. Uglavnom ste mogli naići na zajednice poput one koju sam maločas

opisao, no dobrodošlica vam nije bila zagarantovana ako sa sobom niste nosili poklone, u vidu hrane ili odeće, ili bili naoružani do zuba. Žao mi je što tako opisujem našu zemlju, ali tako je bilo.

No, da se vratimo Akslu i Beatris. Kao što sam rekao, ovaj stariji par živeo je na obodu jazbine, pa njihovo sklonište beše slabije zaštićeno i prilično udaljeno od ognja u Velikoj dvorani, gde su se uveče svi skupljali. Možda su nekada živeli i bliže ognju; nekada, kada su živeli sa decom. Zapravo, Aksl je razmišljao baš o tome, ležeći u krevetu u sitne sate pre zore, dok je njegova žena čvrsto spavala kraj njega. Nejasan osećaj gubitka stegao mu je srce, ne dozvolivši mu da ponovo zaspi.

Možda je zato ovog jutra Aksl ustao iz kreveta, tiho se išunjao napolje i seo na staru iskrivljenu klupu kraj ulaza u jazbinu, čekajući prve zrake svetlosti. Bilo je proleće, ali je i dalje osećao oštar vazduh, čak i u Beatrisinom ogrtaču, kojim se na izlasku ogrnuo. No, misli su ga toliko zaokupile da je shvatio koliko mu je hladno tek kad su se zvezde skoro ugasile, sjaj raširio horizontom i prvi cvrkut ptica začuo iz magle.

Polako je ustao, pokajavši se što je tako dugo ostao napolju. Bio je dobrog zdravlja, ali se od poslednje groznice poduže oporavljao i nije želeo da je ponovo dobije. Noge su mu bile hladne, ali bio je zadovoljan: tog jutra uspeo je da se priseti mnogih stvari koje su mu dugo izmicale. Štaviše, predosećao je da će uskoro doneti jednu važnu odluku – odluku koju je predugo odlagao – pa je osetio uzbuđenje koje je želeo da podeli sa svojom ženom.

U hodnicima je i dalje vladala potpuna tama, te je kratak put do vrata svoje odaje morao da pređe napipavajući rukama po vazduhu. Mnoga vrata unutar jazbine

zapravo su bila samo lučni prolazi koji su označavali ulaz u odaju. Stanovnici nisu smatrali da im to ugrožava privatnost, jer im je kroz hodnike do soba dopirala toplota velikog ognja ili nekih manjih ognjeva iz jazbine. Međutim, soba Aksla i Beatris beše poprilično udaljena od bilo kog ognja. Imala je nešto što bi se moglo nazvati pravim vratima: veliki drveni okvir isprepletan grančicama, pu-zavicama i čičcima, koji je prilikom ulaska i izlaska uvek trebalo podići u stranu i koji ih je štitió od promaje. Aksl bi lako preživio i bez tih vrata, ali je Beatris vremenom postala izuzetno ponosna na njih. Često bi zatekao svoju ženu kako čupa osušene delove iz okvira i zamenjuje ih svežim koje je skupila tokom dana.

Tog jutra, Aksl je pomerio prepreku tek toliko da može da uđe, pazeći da bude što tiši. Prvi jutarnji zraci probijali su se u sobu kroz sitne pukotine spoljašnjeg zida. U mraku, na travnatom krevetu, jedva je video Beatrisinu pojavu koja je i dalje čvrsto spavala pod debelom ćebadi.

Bio je u iskušenju da je probudi. Mislio je, kada bi u ovom trenutku mogao da priča sa njom, da bi se naj-zad srušile i poslednje prepreke između njega i njegove odluke. No, još nije bilo vreme da stanovnici ustanu i dan započne, te se smestio na nisku stolicu u uglu odaje, i dalje čvrsto umotan u ženin ogrtač.

Pitao se da li će magla tog jutra biti gusta i da li će se, kad tama iščezne, uvući u njihovu odaju kroz pukotine. Ali onda mu misli odlutaše i vratiše se onome što ga je zaokupljivalo. Da li oduvek žive ovako, samo njih dvoje, na periferiji zajednice? Ili je nekada sve bilo drugačije? Nešto ranije, dok je bio napolju, vratili su mu se delići sećanja: trenutak kada je hodao dugačkim središnjim hodnikom jazbine, grleći svoje dete i savijajući se, ne

zbog starosti kao sada, već da u pomrčini ne udari glavom u grede. Dete mu je pričalo nešto zanimljivo, pa su se oboje smejali. Ali sada, kao i maločas napolju, misli su mu bile nejasne, i što se više usredsređivao, delići su sve više bleđeli. Možda je sve bila samo uobrazilja matore lude. Možda im Bog zaista nije podario decu.

Zapitaćete se, možda, zašto Aksl nije tražio pomoć drugih seljana kako bi se prisetio prošlosti, ali to nije bilo tako jednostavno. U ovoj zajednici retko se pričalo o prošlosti. Ne kažem da je to bila zabranjena tema, već da je nekako iščezla u magli gustoj kao ona što se nadvijala nad močvarama. Ti ljudi naprosto nisu razmišljali o prošlosti – čak ni o onoj bliskoj.

A takva je prošlost već neko vreme uznemiravala Aksla: bio je siguran da se, ne tako davno, među njima nalazila jedna žena duge riđe kose – žena koja je za njihovo selo bila izuzetno važna. Kad god bi se neko povredio ili razboleo, odmah bi bila pozvana baš ta riđokosa žena, vrlo vešta u lečenju. Ali od nje sada nije bilo ni traga, i niko se, izgleda, nije pitao šta se dogodilo, niti čak izrazio žalost zbog njenog odsustva. Kada je jednog jutra Aksl pomenuo taj slučaj trojici suseda dok su pokušavali da odmrznu zamrznutu poljanu, njihov odgovor pokazao mu je da zaista nemaju predstavu o čemu govori. Jedan od njih je zastao sa radom pokušavajući da se priseti, ali je na kraju ipak odmahnuo glavom. „To je sigurno bilo mnogo davno”, rekao je.

„Ni ja se ne sećam te žene”, kazala je Beatris kada joj je jedne večeri to pomenuo. „Možda si je iz nekog razloga sanjao, Aksle, iako kraj sebe imaš ženu čija su leđa zdravija od tvojih.”

To se dešavalo prethodne jeseni, dok su u mrklom mraku ležali jedno kraj drugog u krevetu, slušajući kako kiša udara u zidove skloništa.

„Tačno je da za sve ove godine skoro uopšte nisi ostari-la, princezo”, rekao je Aksl. „Ali tu ženu nisam sanjao, a setila bi je se i sama ako bi načas razmislila. Pre samo mesec dana stajala nam je pred vratima, ta dobrodušna žena, i pitala da li je potrebno nešto da nam donese. Si-gurno se sećaš.”

„Zašto je uopšte želela nešto da nam donese? Je li nam to bila neka rođaka?”

„Mislim da nije, princezo. Samo je bila ljubazna. Si-gurno se sećaš. Često je dolazila da nas pita je li nam hlad-no i da li smo gladni.”

„A ja pitam, Aksle, zašto je bila ljubazna samo prema nama?”

„I ja sam se tada pitao isto, princezo. Sećam se da sam razmišljao kako se ta žena brine o bolesnima, a mi smo oboje zdravi koliko i svi drugi u selu. Da li se možda bliži kuga, pa je došla da nas pregleda? Ali nije bilo kuge, već je samo bila ljubazna. Sad kada pričamo o njoj, prisećam se još nečega. Stajala je tamo i rekla nam da se ne ljutimo što nas deca zadirkuju. I to je sve. Više je nismo videli.”

„Ne samo da je ta riđokosa žena plod tvoje mašte, Ak-sle, već je i luda što se brine zbog dece i njihovih igara.”

„To sam i ja pomislio, princezo. Deca ne mogu da nam naude, ona samo prekraćuju vreme kad je napolju tmur-no. Kazao sam joj da se ne sekiramo oko toga, ali svejed-no je imala dobre namere. A onda je, sećam se, rekla kako je šteta što noću nemamo sveću.”

„Ako je ta osoba žalila što nemamo sveću”, rekla je Be-atris, „barem je u nečemu imala pravo. Prava je uvreda

što nam ne daju sveću u ovakvim noćima, a ruke su nam mirne koliko i ostalima. Neki koji imaju sveće u odajama svake noći padaju u nesvest od jabukovače ili im nemirna deca prave rusvaj. A ipak su uzeli našu sveću i sad ti jedva vidim obris, Aksle, iako si tik do mene.”

„Nisu nameravali da nas uvrede, princezo. Tako je ovde oduvek bilo i to je sve.”

„Da znaš, ta žena iz tvog sna nije jedina koja se čudi što su nam oduzeli sveću. Juče ili prekjuche, kad sam bila kraj reke, prošla sam pored nekih žena i sigurna sam da su, kad su mislile da ih više ne čujem, rekle kako je sramota što jedan čestit par poput nas mora svake noći sedeti u mraku. Dakle, ta žena koju si sanjao nije jedina koja tako misli.”

„Kažem ti, princezo, nisam je sanjao. Pre mesec dana svi su je znali i imali reči hvale za nju. Zašto li su je svi, uključujući i tebe, zaboravili?”

Prisećajući se tog razgovora ovog prolećnog jutra, Aksl beše gotovo spreman da prizna da se prevario u vezi sa riđokosom ženom. Na kraju krajeva, bio je sve stariji i katkad se umeo zbuniti. A ipak, slučaj sa riđokosom ženom bio je tek jedan u nizu sličnih čudnovatih događaja. Nažalost, u tom trenutku nije se mogao setiti drugih primera, ali ih je bez sumnje bilo mnoštvo. Recimo, događaj sa Martom.

To beše devojčica od devet ili deset godina, za koju se uvek pričalo da je neustrašiva. Nijedna zastrašujuća priča o tome šta sve može snaći decu koja vole da lutaju nije u njoj ugušila pustolovni duh. Te večeri kada se pročulo da je Marta nestala, svi su, u strepnji, prestali sa onim što su radili. Do mraka beše ostalo manje od sata, izmaglica se bližila, a vukovi su zavijali na obroncima.

Seljani su počeli da je dozivaju svuda po jazbini, jureći po hodnicima i pretražujući sve spavaće odaje, skladišne jame, procepe ispod greda i svako skrovište u kome se dete iz zabave može sakriti.

Usred te uzbune, dva pastira, završivši svoju smenu na brdu, ušla su u Veliku dvoranu da se ugrelu uz oganj. Utom, jedan od njih reče da su prethodnog dana gledali kako im orao-carić kruži iznad glave, jednom, dvaput, a onda i treći put. „Nema sumnje da je to bio orao-carić”, rekao je. Ovo se brzo pročulo i oko ognja se skupila gomila ljudi koja je došla da sluša pastire. Čak je i Aksl požurio da im se pridruži, jer je orao-carić u njihovoj zemlji bio velika vest. Pripisivale su mu se mnoge moći, na primer sposobnost da uplaši i otera vukove, a pričalo se da su u drugom delu zemlje zbog ovih ptica vukovi potpuno nestali.

Ljudi su isprva pastirima nestrpljivo postavljali pitanja, a potom su im iznova i iznova tražili da ponove svoju priču. Onda su slušaoci polako postali sumnjičavi. Kako je neko ukazao, sličnih je tvrdnji bilo i ranije, i za svaku se pokazalo da je neosnovana. Neko drugi reče da su ti isti pastiri, koliko prethodnog proleća, ispričali istovetnu priču, a ptice nakon toga nisu nijednom viđene. Pastiri su ljutito porekli da su ranije pričali tu priču i ubrzo se gomila podelila na one koji su stali na stranu pastira i one koji su kazali da se sećaju navodnog događaja iz prethodne godine.

Dok se svađa rasplamsavala, Aksla je obuzeo onaj poznati neprestani osećaj da nešto nije u redu, pa je, napustivši viku i gurnjavu, izašao napolje i zagledao se u smrknuto nebo i izmaglicu koja se uzdizala sa tla. Nešto kasnije, u glavi su počeli da mu se sastavljaju delići

sećanja na nestalu Martu, na opasnost i na to kako su je donedavno svi tražili. Ali ta sećanja su već počela da mu se brkaju, kao što se dešava sa snom u prvim trenucima nakon buđenja, te je morao izuzetno da se usredsredi kako ne bi zaboravio na malu Martu, dok su glasovi iza njega nastavili da se svađaju oko orla-carića. Dok je tako stajao, začuo je devojčicu koja peva i ugledao pred sobom Martu kako izranja iz izmaglice.

„Baš si čudna, dete”, reče Aksl kad je doskakutala do njega. „Zar se ne plašiš mraka? Ili vukova i bauka?”

„O, plašim ih se, gospodine”, rekla je s osmehom. „Ali umem da se sakrijem od njih. Nadam se da me roditelji ne traže. Dobila sam takve batine prošle nedelje.”

„Da te ne traže? Dabome da te traže. Traži te celo selo. Slušaj tu viku unutra. To je sve zbog tebe, dete.”

Marta se nasmeja i reče: „O, prestanite, gospodine! Znam da im nisam nedostajala. I čujem da ne viču zbog mene.”

Kad je to izgovorila, Aksl pomisli kako je devojčica potpuno u pravu: glasovi se uopšte nisu svađali zbog nje, već zbog nečeg sasvim drugog. Nagnuo se ka vratima da bolje čuje i kad je u toj galami razaznao pokoju reč, počeo je da se priseća pastira i orla-carića. Pitao se da li da to objasni Marti, no ona odjednom odskakuta i uđe unutra.

Ušao je za njom, pretpostavivši da će njena pojava izazvati olakšanje i radost. A, ruku na srce, pomislio je i da će, ušavši sa njom, donekle primiti zasluge za njen bezbedni povratak. No, kada su ušli u Veliku dvoranu, seljani su i dalje bili toliko zaokupljeni svađom oko pastira da je samo nekoliko njih i pogledalo u njihovom pravcu. Martina majka izdvojila se iz gomile tek da detetu kaže: „Tu si! Nemoj tako da lutaš! Koliko puta moram da ti

kažem?”, a onda se vratila raspravi koja je besnela oko ognja. Marta se isceri Akslu, kao da je želela reći: „Šta sam vam rekla?”, i izgubi se među senkama u potrazi za društvom.

U sobi beše mnogo svetlije. Pošto se nalazila na spoljašnjem rubu, njihova odaja imala je prozorčić, mada beše previsok da bi se kroz njega gledalo bez pomoći stolice. Trenutno je bio prekriven tkaninom, ali se iz jednog ugla probijao prvi zrak sunca, obasjavši mesto gde je Beatris spavala. Aksl je na tom zraku video kako nekakav insekt lebdi u vazduhu tik iznad glave njegove žene. Shvatio je da je to pauk koji visi o svojoj nevidljivoj uspravnoj niti i dok ga je posmatrao, on poče lagano da se spušta. Tiho ustavši, Aksl pređe na drugi kraj sobička i zamahnuvši rukom kroz vazduh iznad svoje usnule žene, uhvati pauka. Ostao je načas tu, gledajući je. Na njenom usnulom licu video se mir koji je sada retko viđao dok je budna i iznenadio ga je nagli nalet sreće zbog tog prizora. Sada je znao da je doneo odluku i želeo je da probudi svoju ženu, samo da joj saopšti vest. No, uvideo je da je takav postupak sebičan – uostalom, nije bio siguran šta će ona odgovoriti. Tiho se vratio do stolice i kada je ponovo seo, seti se pauka i lagano otvori dlan.

Ranije, dok je sedeo napolju na klupi čekajući prve zrake svetlosti, pokušao je da se priseti kada su on i Beatris prvi put razgovarali o svom putovanju. Tada je pomislio da se setio razgovora koji su jedne večeri vodili u toj istoj odaji, ali sada, dok je posmatrao kako mu pauk mili po ivici dlana i pada na zemljani pod, bio je uveren da je ta tema prvi put pomenuta onog dana kada je neznanka u crnim prnjama prošla kroz selo.

Beše to sivo jutro – je li to bilo čak prošlog novembra? – i Aksl je dugim korakom hodao kraj reke stazom nad-svođenom vrbama. Žurio je sa poljana u jazbinu, možda da donese neki alat ili primi nova uputstva od nadzornika. Bilo kako bilo, zaustavila ga je iznenadna galama iza žbunja sa desne strane. Prvo je pomislio na bauke, te je brzo potražio kamen ili štap. Onda je shvatio da se u glasovima – ženskim – ne čuje uzbuna koju obično izazivaju napadi bauka. Ipak se odlučno progurao kroz žbunje kleke i nabasao na proplanak, gde je pet žena – ne sasvim mladih, ali i dalje sposobnih za porod – stajalo jedna do druge. Bile su mu okrenute leđima i još uvek su vikale na nešto u daljini. Skoro da im se približio kad ga jedna od njih primeti i prepade se, a ostale se okrenuše i drsko ga pogledaše.

„Vidi, vidi”, reče jedna. „Možda je slučajnost ili nešto više. Ali evo muža, on će je valjda dozvati pameti.”

Žena koja ga je prva videla reče: „Rekle smo vašoj ženi da ne ide, ali nije nas poslušala. Uporno je htela da odnese hranu neznanki, mada je to verovatno neki pre-rušeni demon ili vilenjak.”

„Je li moja žena u opasnosti? Dame, molim vas, objasnite mi.”

„Neka neznanka tumara oko nas celog jutra”, reče još jedna. „Kosa joj se spušta niz leđa i ima crni pocepani ogrtač. Rekla je da je Saksonka, ali nije obučena kao Saksonci koje mi znamo. Pokušala je da nam se prišunja s leđa dok smo prale rublje na obali reke, ali smo je na vreme videle i oterale. No, uporno se vraćala, izgledajući kao da joj je srce zbog nečega slomljeno i tražeći nam poneki put hranu. Mislimo da je sve vreme bacala čini na vašu ženu, gospodine, jer smo već dvaput od jutros morale da zaustavljamo Beatris držeći je za ramena, toliko

je želela da ode kod demona. Ali sad se otrgla i pošla ka starom glogu, gde je demon već čeka. Držale smo je koliko smo mogle, gospodine, ali sigurno ju je već obuzela demonova moć, jer je bila neprirodno snažna za tako krhku i ostarelu ženu.”

„Stari glog...”

„Tek što je pošla, gospodine. Tamo je sigurno demon i ako krenete za njom, morate paziti da se ne spotaknete ili ubodete na otrovni čičak, jer to se ne može isceliti.”

Davši sve od sebe da ne pokaže koliko su ga ove žene razdražile, Aksl ljubazno reče: „Hvala vam, dame. Poći ću da vidim šta je moja žena naumila. Izvinjavam se.”

Za naše seljane „stari glog” predstavljao je lokalnu oazu isto koliko i pravo glogovo drvo koje je naizgled raslo pravo iz stene na ivici grebena, nedaleko od jazbine. Beše to prijatno mesto da se prekrati vreme tokom sunčanih dana bez jakog vetra. Odatle se pružao lep pogled na predeo do vode, rečnu okuku i močvare iza nje. Deca su se nedeljom često igrala oko izuvijanog korenja, a ponekad bi se usudila da skoče sa ivice grebena, što je zapravo bio vrlo blag pad od kojeg se dete ne bi povredilo, već bi se samo skotrljalo kao bure niz travnatu padinu. Ali u jutrima poput ovog, kada su i odrasli i deca bili zauzeti poslom, to mesto je bilo pusto, te se Aksl, penjući se uzbrdicom kroz maglu, nije iznenadio što su dve žene – dve siluete naspram belog neba – bile same. Neznanka, koja je sedela naslonjena na stenu, beše neobično obučena. Njen ogrtač je, barem iz daljine, izgledao kao da je sastavljen od brojnih različitih delova tkanine, međusobno zašivenih, i lepršao je na vetru, pa je njegova vlasnica izgledala kao velika ptica koja se sprema za let. Kraj nje je stajala Beatris, glave pognute ka sagovornici, naizgled

krhka i ranjiva. Vodile su ozbiljan razgovor, ali videvši kako se Aksl približava, zastadoše i pogledaše ga. Utom Beatris priđe ivici grebena i povika:

„Stani tu, mužu, nemoj dalje! Doći ću ja do tebe. Ali ne penji se ovde da ne uznemiriš ovu sirotu ženu sad kad barem može odmoriti noge i pojesti malo jučerašnjeg hleba.”

Aksl sačeka kako mu je rečeno i ubrzo ugleda svoju ženu kako silazi ka njemu niz dugačku stazu. Prišla mu je i, zabrinuta da vetar ne ponese njihove reči ka neznanki, tiho rekla:

„Jesu li te one glupave žene poslale da me nađeš, mužu? Kada sam bila njihovih godina, starije žene behu pune straha i glupavih uverenja, misleći da je svaki kamen uklet i svaka zalutala mačka zli duh. A sad kada sam ostarila, mlade žene su te koje veruju u svašta, kao da nikada nisu čule Gospodovo obećanje da će uvek biti kraj nas. Pogledaj tu sirotu neznanku, vidi kako je iscrpljena i usamljena, a luta po šumi i poljima već četiri dana, pošto ju je svako selo oteralo. Iako hoda po hrišćanskoj zemlji, ljudi misle da je demon ili možda gubavac, mada joj koža tako ne izgleda. Nadam se, mužu, da mi nećeš reći da uskratim ovoj sirotici utehu i ono malo hrane što imam.”

„Neću ti to reći, princezo, jer i sam vidim da je zbilja tako kao što kažeš. I pre no što sam došao ovde, pomislio sam kako je sramota što više nismo gostoljubivi prema neznancima.”

„Onda nastavi svojim poslom, mužu, jer će se ljudi sigurno ponovo žaliti da sporo radiš i za tili čas će navesti decu da nas opet zadirkuju.”

„Niko nije rekao da sporo radim, princezo. Gde si to čula? Ja nikad nisam čuo ni reč žalbe. Uostalom, mogu

da ponesem isti teret kao i dvadeset godina mlađi muškarci.”

„Samo se šalim, mužu. Dabome, niko se ne žali na tvoj rad.”

„Ako nas deca i zadirkuju, to nije zbog mog rada, već zbog roditelja koji su isuviše glupavi ili možda pijani da ih nauče lepom ponašanju i poštovanju.”

„Smiri se, mužu. Rekoh ti da se samo šalim i neću to više raditi. Neznanka mi je pričala nešto što me veoma zanima, a možda će jednom zanimati i tebe. Ali nije dovršila priču, pa te ponovo molim da se brzo vratiš poslu kako bih je saslušala i pomogla joj koliko mogu.”

„Žao mi je, princezo, ako sam maločas bio grub.”

No, Beatris se već beše okrenula i pošla natrag uz stazu ka glogovom drvetu i pojavi u lepršavom ogrtaču.

Nešto kasnije, pošto je završio s radom, Aksl se vraćao ka poljanama i stavivši na probu strpljenje svojih kolega, skrenuo je s puta i ponovo prošao kraj starog gloga. Jer, iako ga je, kao i njegovu ženu, razljutila sumnjičavost onih žena, mučila ga je pomisao da je neznanka možda ipak opasna, te beše zabrinut otkako je ostavio Beatris sa njom. Umirio se kada je video svoju ženu, samu na grebenu ispred stene, kako gleda u nebo. Delovala je zamišljeno i nije ga primetila sve dok je nije dozvao. Gledajući je kako se spušta stazom, još sporije nego ranije, pomislio je, i to ne prvi put, da joj je hod u poslednje vreme drugačiji. Nije baš hramala, ali izgledala je kao da oseća bol. Kada je prišla, upitao ju je gde je njena čudnovata sagovornica, na šta Beatris odgovori samo: „Otišla je svojim putem.”

„Sigurno ti je bila zahvalna na ljubaznosti, princezo. Da li ste dugo razgovarale?”

„Jesmo, i imala je mnogo toga da kaže.”

„Vidim da te je nečim uznemirila, princezo. Možda su one žene imale pravo – možda je trebalo da je se kloniš.”

„Nije me uznemirila, Aksle. Navela me je na razmišljanje.”

„Čudne si volje. Jesi li sigurna da nije bacila čini na tebe pre nego što je nestala?”

„Pridi glogu, mužu, i videćeš je na stazi, nedavno je pošla. Nada se većem dobročinstvu onih iza brda.”

„Onda ću te ostaviti, princezo, jer vidim da ti nije naučila. Bog će biti zadovoljan što si bila velikodušna, kao i uvek.”

Ovoga puta žena nije bila voljna da ga pusti. Pridržala se za njegovo rame kao da će pasti, a potom je spustila glavu na njegove grudi. Gotovo nesvesno je podigao ruku i pomilovao je po kosi zamršenoj od vetra, a kada ju je pogledao, iznenadio se što su joj oči i dalje širom otvorene.

„Baš si čudne volje”, rekao je. „Šta ti je ta neznanka rekla?”

Zadržala je još na trenutak glavu na njegovim grudima. Potom se uspravila i pustila ga. „Kad razmislim, Aksle, možda ima istine u onome što uvek govoriš. Čudno je kako svet zaboravlja ljude i događaje od koliko juče ili prekjuče. Kao da nas je sve zadesila neka bolest.”

„To sam i rekao, princezo. Recimo, ta riđokosa žena...”

„Mani se riđokose žene, Aksle. Ima još stvari kojih se ne sećamo.” Rekla je to gledajući u daljinu obavijenu maglom, pogledavši potom pravo u njega, a on primeti da su joj oči ispunjene tugom i čežnjom. I tada – bio je siguran – tada mu je rekla: „Znam da se već dugo protiviš, Aksle. Ali vreme je da ponovo o tome razmislimo. Moramo poći na putovanje, ne smemo ga više odlagati.”

„Putovanje, princezo? Kakvo putovanje?”

„Putovanje u selo našeg sina. Nije daleko, mužu, to znamo. Istočno od Velike ravnice. Čak i našim sporim koracima, stići ćemo najkasnije za nekoliko dana. A uskoro stiže proleće.”

„Naravno, možemo poći na putovanje, princezo. Da li te je ona neznanka navela na to?”

„Već dugo razmišljam o tome, Aksle, a zbog onoga što mi je ta sirotica maločas rekla, ne želim više da odgađam. Naš sin je u tom selu. Koliko još mora da nas čeka?”

„Kad stigne proleće, princezo, svakako ćemo razmisliti o putovanju. Ali zašto kažeš da se ja protivim?”

„Ne sećam se sada svih naših razgovora, Aksle. Samo znam da si uvek bio protiv putovanja, iako sam ja to žarko želela.”

„U redu, princezo, pričaćemo kasnije, imam posla, ne želim da me opet smatraju sporim. Moram da pođem. Uskoro ćemo razgovarati.”

Iako su narednih dana pominjali putovanje, nisu ni jednom zaista razgovarali o njemu. Svaki put kada bi načeli tu temu, osećali bi se pomalo neprijatno i ubrzo je među njima nastao prećutni sporazum, kakav je među dugogodišnjim parovima uobičajen, da je izbegavaju koliko god mogu. Kažem „koliko god mogu” jer se ponekad kod jednog ili drugog javljala potreba – moglo bi se reći i nagon – kojoj se nisu mogli odupreti. Razgovori koji su se u takvim okolnostima odvijali neizbežno su se brzo završavali izbegavanjem ili raspravom. A jednom prilikom, kada je Aksl otvoreno upitao ženu šta joj je neznanka rekla onog dana kod starog gloga, Beatris se snuždila i načas je izgledalo da će zaplakati. Nakon toga, Aksl se trudio da neznanku više ne pominje.

Posle nekog vremena, Aksl se više nije sećao kada su prvi put pričali o tom putovanju i šta im je ono značilo. Ali ovoga jutra, dok je sedeo napolju na hladnoći uoči svitanja, um mu se barem delimično izbistrio, te se setio mnogih stvari: riđokose žene; Marte; neznanke u crnim prnjama; i drugih stvari koje nam sada nisu važne. Jasno se setio i šta se dogodilo pre nekoliko nedelja, kada su Beatris oduzeli sveću.

Seljani su nedeljom odmarali ili barem nisu radili u poljima. Ipak, trebalo je zbrinuti stoku i obaviti mnoge druge zadatke, te se pastor složio da nije mudro zabraniti svaki vid rada. Elem, kada je Aksl izašao na prolećno sunce te nedelje, nakon što je celog jutra popravljao čizme, ugledao je svoje susede raštrkane ispred jazbine. Neki su sedeli na proređenoj travi, drugi na stoličicama i panjevima, pričajući, smejući se i radeći. Deca su se igrala, a jedna grupa skupila se oko dvojice muškaraca koji su na travi pravili točak za kolica. To je bila prva nedelja te godine da je vreme dozvolilo aktivnosti izvan kuće i vladala je gotovo praznična atmosfera. Ipak, dok je stajao na ulazu u jazbinu, gledajući u predeo iza seljana gde se tlo spuštalo ka močvarama, Aksl je video kako se izmaglica izdiže i pretpostavio da će ih do predvečeri iznova potopiti siva kiša.

Stajao je tu neko vreme kada je primetio pometnju kraj ograde oko pašnjaka. Isprva nije obraćao pažnju, ali je na povetarcu čuo nešto zbog čega se uspravio. Premda mu je vid s godinama oslabio, na sluh se i dalje mogao osloniti, pa je usred vike kraj ograde razaznao Beatrisin uznemireni glas.

I ostali prekidoše svoje aktivnosti, okrenuše se i iznenadeno pogledaše u tom pravcu. Aksl projuri kraj njih,

za dlaku izbegavši zalutalu decu i predmete ostavljene na travi. Međutim, pre no što je stigao do uskomešane grupe, ona se odjednom razišla, a iz njenog središta pojavi se Beatris, pritiskajući nešto obema rukama uz grudi. Lica oko nje većinom behu nasmejana, no žena koja se utom pojavila pored njegove žene – udovica kovača koji prethodne godine beše umro od groznice – bila je namrštena od gneva. Beatris se otrže od nasilnice. Pogled joj sve vreme beše nepokolebljiv i gotovo bezizražajan, no kada je videla Aksla kako joj se približava, obuzeše je emocije.

Razmišljajući sada o tome, Aksl pomisli da taj izraz na licu njegove žene beše izraz velikog olakšanja. Nije Beatris verovala kako će sve biti u redu kada on dođe, ali njegovo prisustvo joj je mnogo značilo. Gledala ga je ne samo s olakšanjem nego i molećivo, pruživši mu predmet koji je ljubomorno čuvala.

„Ovo je naše, Aksle! Nećemo više sedeti u tami. Uzmi je brzo, mužu, naša je!”

Pružala mu je zdepastu sveću nepravilnog oblika. Kovačeva udovica ponovo pokuša da joj je otme, ali Beatris joj odgurnu ruku.

„Uzmi je, mužu! Ono dete tamo, mala Nora, ona mi ju je jutros donela pošto ju je sopstvenim rukama napravila, pretpostavivši da nam je dozlogrdilo da provodimo noći u mraku.”

To je izazvalo još vike i pomalo smeha. Beatris nastavi da gleda u Aksla sa izrazom poverenja i preklinjanja, i upravo je njeno lice u tom času prvo čega se setio tog jutra na klupi kraj jazbine dok je čekao da svane. Kako je zaboravio taj događaj kada se to desilo pre najviše tri nedelje? Kako je moguće da se toga setio tek danas?

Iako je ispružio ruku, nije uspeo da uzme sveću – gomila ga je sprečila – te je glasno i pomalo ohrabrujuće rekao: „Ne brini, princezo. Ništa ne brini.” Dok ih je izgovarao, znao je da su te reči isprazne, pa se iznenadio kada se gomila stižala, a kovačeva udovica ustuknula. Tek tada je shvatio da to nije zbog njegovih reči već zbog pastora, koji beše prišao iza njega.

„Kakvo je ovo ponašanje na dan Gospodnji?” Pastor prođe kraj Aksla i zagleda se u sada već nemu gomilu. „Da kle?”

„Kriva je gđa Beatris, gospodine”, reče kovačeva udovica. „Uzela je sveću.”

Beatris ponovo poprimi krut izraz lica, ali ne odvrati pogled kada je pastor uperio svoj u nju.

„Vidim i sam da je tako, gđo Beatris”, reče pastor. „Niste valjda zaboravili na odluku veća da vi i vaš muž ne smete imati sveću u svojoj odaji?”

„Nijedno od nas nikada u životu nije srušilo sveću, gospodine. Nećemo sedeti u tami iz noći u noć.”

„Odluka je doneta i morate je poštovati dokle god je veće ne promeni.”

Aksl primeti kako joj gnev plamti u očima. „To je prava okrutnost. Ništa drugo.” Rekla je ovo tiho, gotovo sebi u bradu, ali gledajući netremice u pastora.

„Oduzmite joj sveću”, reče pastor. „Učinite kako sam rekao. Oduzmite joj je.”

Kad je ka njoj krenulo nekoliko ruku, Aksl pomisli da nije sasvim razumela šta je pastor rekao. Stajala je usred meteža sa zbunjenim izrazom na licu, i dalje čvrsto držeći sveću kao da je podstaknuta nekim zaboravljenim nagonom. Onda je obuze strah, te ponovo pruži sveću Akslu i utom izgubi ravnotežu. Nije pala zbog onih koji su je

opkolili, te mu, ustavši, još jednom pruži sveću. Pokušao je da je uzme, ali je ugrabi tuđa ruka, a onda pastorov glas zagrme:

„Dosta! Ostavite gđu Beatris na miru i ne budite neljubazni prema njoj. Ona je stara žena i ne razume uvek šta radi. Dosta, rekoh! Ovako se ne ponaša na dan Gospodnji.”

Aksl joj najzad priđe i zagrlji je, a gomila poče da se razilazi. Kada se setio ovog trenutka, činilo mu se da su dugo tako ostali, stojeći zagrljeni. Ona mu je spustila glavu na grudi, baš kao i onog dana sa neznankom, kao da je umorna i želi da dođe do daha. Ostali su zagrljeni, a pastor ponovo pozva ljude da se razidu. Kada se najzad odvojiše i pogledaše oko sebe, videše da su sami kraj pašnjaka i njegove ograde od drvenih dasaka.

„Nije važno, princezo”, rekao je. „Šta će nam sveća? Sasvim smo navikli da se krećemo po sobi i bez nje. Zar nam nisu dovoljno zabavni naši razgovori, imali sveću ili ne?”

Pažljivo ju je posmatrao. Delovala je sanjivo i ne naročito uznemireno.

„Žao mi je, Aksle”, reče ona. „Sveće više nema. To je trebalo da bude naša tajna. Ali bila sam toliko srećna kada mi ju je devojčica donela, a sama ju je napravila samo za nas. Sad je više nema. Nije važno.”

„Uopšte nije važno, princezo.”

„Misle da smo dve matore lude, Aksle.”

Zakoračila je ka njemu i ponovo spustila glavu na njegove grudi. I tada je rekla nešto toliko prigušenim glasom da je isprva pomislio kako je pogrešno čuo:

„Naš sin, Aksle. Sećaš li se našeg sina? Setila sam ga se maločas dok su me gurali. On je dobar, jak, čestit mladić. Moramo li da budemo ovde? Hajdemo u njegovo selo. On

će nas zaštititi i pobrinuće se da se niko ne ponaša rđavo prema nama. Zar se nećeš predomisliti, Aksle, ni posle toliko godina? Zar i dalje ne želiš da odemo kod njega?”

Kad je to rekla, tiho, na njegovim grudima, mnogi delići sećanja počеше da se vrzmaju Akslu po glavi, toliko da je osetio vrtoglavicu. Pustio ju je iz zagrljaja i odmakao se, iz straha da bi mogla zbog njega da izgubi ravnotežu.

„Zašto tako pričaš, princezo? Jesam li se ikada protivio putovanju u selo našeg sina?”

„Sigurna sam da jesi, Aksle. Sigurna sam da jesi.”

„Kada sam ja bio protiv tog putovanja, princezo?”

„Mislim da si oduvek protiv toga, mužu. Ali ne sećam se jasno sad kada me pitaš, Aksle. Dan jeste lep, ali zašto stojimo napolju?”

Beatris je ponovo izgledala zbunjeno. Pogledala ga je u oči, a zatim oko sebe, gde su na prijatnom suncu njihovi susedi nastavili svoje aktivnosti.

„Hajde da sednemo u odaju”, rekla je nešto kasnije. „Da budemo sami neko vreme. Dan jeste lep, ali ja sam iscrpljena. Hajdemo unutra.”

„U redu, princezo. Sedi i odmori malo, skloni se sa sunca. Uskoro ćeš se osećati bolje.”

Probudili su se i ostali u jazbini. Pastiri su sigurno poodavno otišli, ali on beše toliko zamišljen da ih nije ni čuo. Na drugom kraju sobe Beatris nešto promrmlja, kao da se sprema da zapeva, a potom se prevrnu ispod ćebadi. Prepoznavši taj znak, Aksl tiho priđe krevetu i pažljivo sede na ivicu, čekajući.

Beatris se okrenu na leđa, dopola otvori oči i pogleda Aksla.

„Dobro jutro, mužu”, reče ona najzad. „Drago mi je što te utvare nisu odvele dok sam spavala.”

„Princezo, želim da porazgovaramo o nečemu.”

Beatris nastavi da ga gleda, i dalje poluzatvorenih očiju. Potom se uspravi i sede, a lice joj obasja zrak svetlosti na kojem se ranije sijao pauk. Seda griva, puštena i zamršena, padala joj je kruto ispod ramena, no Aksla ipak razveseli njena pojava na jutarnjoj svetlosti.

„Šta želiš da mi kažeš, Aksle, dok mi san još nije iščezao s očiju?”

„Pričali smo i ranije, princezo, o putovanju na koje treba da odemo. I evo, proleće je stiglo, možda je vreme da krenemo.”

„Da krenemo, Aksle? Kada da krenemo?”

„Što pre. Bićemo odsutni samo nekoliko dana. Selo će moći i bez nas. Razgovaraćemo sa pastorom.”

„Idemo li kod svog sina, Aksle?”

„Tako je. Idemo kod sina.”

Ptice su sada već pevale u horu. Beatris se okrenu ka prozoru i zraku sunca koji se probijao kroz okačenu tkaninu.

„Ima dana kada ga se sasvim jasno sećam”, reče ona. „A onda sutradan kao da mi neki veo prekrije sećanje na njega. Ali naš sin je dobar i čestit čovek, u to sam sigurna.”

„Zašto nije ovde sa nama, princezo?”

„Ne znam, Aksle. Možda se posvađao sa starešinama, pa je morao da ode. Pitala sam ljude o njemu i niko ga se ne seća. No, sigurna sam da se ne bi nikako osramotio. Zar se ni ti ne sećaš ničega, Aksle?”

„Dok sam maločas bio napolju, dajući sve od sebe da se u miru prisetim čega god mogu, vratila su mi se mnoga sećanja. Ali ne sećam se našeg sina, ni njegovog lica ni glasa, mada mi se ponekad čini da se sećam kad je još bio dečak, a ja sam ga vodio za ruku šetajući kraj reke,

ili kada je jednom plakao, a ja sam krenuo da ga umirim. No, kako danas izgleda, gde živi, ima li i on sina – toga se uopšte ne sećam. Nadao sam se da se ti sećaš još nečega, princezo.”

„On je naš sin”, reče Beatris, „osećam nešto u vezi s njim, ali se ne sećam jasno. Znam da žarko želi da odemo odavde i počnemo da živimo s njim.”

„On je naša krv i meso, pa zašto ne bi želeo da mu se pridružimo?”

„Svejedno će mi nedostajati ovo mesto, Aksle. Naša mala odaja i ovo selo. Nije lako napustiti mesto u kome živiš ceo život.”

„Niko ne traži da to učinimo bez razmišljanja, princezo. Dok sam maločas čekao da sunce izađe, razmišljao sam kako moramo otići na to putovanje u selo svoga sina i razgovarati sa njim. Iako smo mu otac i majka, ne možemo tek tako doći i zatražiti da budemo deo njegovog sela.”

„Imaš pravo, mužu.”

„Još nešto me muči, princezo. To selo je, kako kažeš, udaljeno tek nekoliko dana. Kako ćemo ga pronaći?”

Beatris začuta, gledajući ispred sebe, dok joj se rame na blago zanjahaše od disanja. „Verujem da ćemo se snaći, Aksle”, reče naposletku. „Premda još ne znamo tačno gde je njegovo selo, često sam putovala u obližnja sela sa drugim ženama prodajući med i kalaj. I zatvorenih očiju zna la bih doći do Velike ravnice i saksonskog sela gde smo se često odmarale. Selo našeg sina sigurno nije daleko odatle, pa ćemo ga lako naći. Aksle, hoćemo li zaista uskoro poći?”

„Da, princezo. Danas počinjemo da se spremamo.”

Kazuo Išiguro
ZAKOPANI DŽIN

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Snežana Palačković

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Drugo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-315-3

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2020.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ИШИГУРО, Казуо, 1954–

Zakopani džin / Kazuo Išiguro ; prevod sa engleskog
Nataša Krivokapić. – 2. Deretino izd. – Beograd : Dereta,
2020 (Beograd : Dereta). – 342 str. ; 21 cm. – (Biblioteka
XX vek / [Dereta])

Prevod dela: The buried giant / Kazuo Ishiguro.
– Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-315-3

COBISS.SR-ID 18828553